

**R. P. Fr. Ioannis Poncii, Corcagia-Hiberni, Ordinis Ff.
Minorvm, Sacræ Theologiæ Lectoris Ivbilati, Olim in
Collegio Romano S. Isidori Primarij Professoris;
Philosophiæ Ad Mentem Scoti Cvrsvs Integer**

Poncius, Joannes

Lugduni, 1659

Qvæst. 1. An, & quotuplex sit sensus internus cognoscitiuus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95688](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95688)

peracta scissione remanet dolor, nec apparet illud tum percipi.

83. *Probaturs tertia pars*, quod scilicet non sentiantur actu aliquo vitali distincto; quia possunt se ipsis percipi, nec est ulla necessitas multiplicandi duas qualitates ad hoc, quod aliquis doleat. Et præterea actus ille alius, quo sentiremus qualitatem doloris, potius esset dolor, quam obiectum eius, quia illo mediante doleremus formaliter.

Confirmatur, quia per visionem percipimus obiectum, & ipsam visionem, non quod ipsa visio sit reflexa supra se, aut quod habeat se tanquam obiectum, quod videtur; sed quod se ipsa percipiat: ergo illa qualitas doloris potest habere similem rationem.

Obijci: sensus non potest aliquid vitaliter percipere, nisi mediante sensatione, nam ipsamet perceptio est sensatio: ergo illa qualitas vel deberet sentiri per sensationem, & perceptionem distinctam, & sic habetur intentum, vel deberet esse sensatio; sed non potest esse sensatio: quia omnis sensatio est alicuius obiecti, per dolorem autem, aut delectationem nullum sentimus obiectum: ergo non sunt sensationes.

Respondeo, distinguendo antecedens: mediante sensatione, qua aliquid aliud obiectum percipitur, nego; qua percipitur aliquid aliud obiectum, vel ipsamet sola percipitur, concedo antecedens, & distinguo consequens, quoad ultimam partem: deberet esse sensatio, qua aliquid aliud sentiretur, nego: qua ipsamet sentiretur, concedo consequentiam, & nego subsumptum cum sua probatione.

Quartus, ex qua causa proveniat dolor.

Respondeo, quod non solum proveniat ex divisione continui, ut volunt aliqui, qua dolemus ob vehementem calorem, & frigus, cum nulla pars nostri discontinuatur: nec etiam ex excessu aliquorum supra mensuram debitam, ut putant alij; quia quando dolemus ob incisionem, aut compressionem carnis, non est verisimile tantam alterationem fieri in qualitatibus nostris tam subito, ut fiat talis excessus in illis ultra debitam mensuram; & quamvis fieret talis alteratio, tamen non est verisimile illam esse causam istius doloris; quia posset esse tantus, & maior excessus in qualitatibus illis, quin esset tantus dolor.

Itaque potius dicendum est, quod non proveniat semper ab eadem causa, sed aliquando ex divisione continui, ut cum scinditur caro; aliquando ex intemperie qualitatum, ut fit in febribus; aliquando ex compressione, aliquando ex aliis causis. Credo tamen quod ipsa divisio continui non sit causa effectiva eius, sed potius conditio sine qua non, & idem credo de compressione: unde qualitates primæ in aliqua dispositione particulari sunt causæ effectivæ ipsius, quæ dispositio particularis non est semper eadem, sed diversissima.

DISPUT. IV.

De Potentiis internis Sensitivis.

In hac disputatione claudetur tractatus de Anima, qua sensitiva est. Potentiæ autem, de quibus hic agendum est, sunt, *Sensus communis*, *Phantasia*, seu *Imaginativa*, *Æstimatoria*, *Memorativa*, & *Appetitiva*.

QVÆSTIO. I.

An, & quomplex sit sensus internus cognoscitivus.

Varij
actus in-
terni
quos ha-
bent ani-
malia.

1. **E**xperientia constare videtur, homines & animalia habere varios actus internos cognoscitivos, qui non producantur à sensibus externis, & consequenter necessario debent provenire à potentia aliqua cognoscitiva interna distincta ab externis; nam *in primis* habent actus, quibus discernunt inter obiecta sensuum externo-

rum, & cognoscunt colores percipi à visu, & sapores à lingua; & potentia quæ potest elicere huiusmodi actus, vocatur *sensus communis*; quia scilicet est communis omnibus obiectis sensuum particularium, quatenus omnia illa percipit.

Secundo, percipimus nos, & bruta res absentes dum sunt absentes, ac etiam destructæ; & si percipiamus illa propterea aliquando illa percipimus per sensus externos, potentia qua id facimus, vocatur *Phantasia*: si vero non percipiamus ea sic, sed alio modo, quo nunquam externè nobis proponebantur, ut cum apprehendimus montes aureos ac similia, potentia quæ ea sic proponit, vocatur *Imaginatio*.

Tertio, apparet esse in nobis, & brutis actum, quo percipimus obiecta sub ratione insensata, ut quando apprehenditur sub ratione convenientiæ, aut disconvenientiæ, quæ non oritur ex dispendentia aliqua, aut voluptate causata in sensu externo, sicut, verbi gratia, ovis apprehendit lupum, & propterea ab ipso fugit; potentia autem, quæ elicit hunc actum, quatenus illum elicit, seu potest elicere, vocatur *Æstimatoria*.

Quarto, denique experientia patet bruta repetere loca in quibus ante fuerunt, & cognoscere homines ante vi-
fos; & potentia qua id faciunt, vocatur *Memoria*.

2. De his omnibus actibus non est dubium, quin dentur in hominibus & brutis, si excipias duos ultimos; nam qui negant species insensatas, negabunt consequenter actus illos, qui dicuntur provenire ab æstimatoria, & consequenter negabunt dari æstimatoriam. Quid autem in re dicendum sit, patet ex dictis supra de istis speciebus.

Præterea, sunt qui negant brutis actus memoriæ, & *Dottor in 4. d. 45. 3.* utramque partem tenet problematice. Tamen quamvis difficile sit quod bruta cognoscant præterita, ut præterita, aut quod possent cognoscere se habuisse aliquando cognitionem talem ut talem, quod necessarium videtur ad memoriæ proprie dictam; & licet etiam possent omnes actus quos habent, ex quibus colligitur ea habere memoriæ, saluari probabiliter non ponendo memoriæ in ipsis, ut saluat *Dottor supra*. Tamen, ut ipsemet *ibid.* asserit *n. 12.* facilius saluantur ponendo in eis memoriæ.

Hoc ergo supposito, quantum ad existentiam, & numerum potentialium cognitivorum internorum, duæ restant difficultates examinandæ.

Vna, an ex suppositione quod dentur omnes isti actus; dentur etiam plures potentiæ internæ correspondentes illis realiter distinctæ: an vero una & eadem potentia realiter sufficiat pro omnibus, quæ potentia sortiatur diversa nomina, quatenus habet virtutem productionis istorum diversorum actuum. *Secunda* est de organo sensus interni.

CONCLUSIO I.

3. *Quamvis darentur omnes prædicti actus in hominibus & animalibus, non deberet tamen poni in illis, nisi unica potentia interna sensitiva, realiter loquendo.* Hæc est *Alensis* *2. p. quæst. 70. Tartareti 2. de anima, Cavelli quæst. 2. de anima, num. 16.* qui eam magis conformem asserit principiis *Scoti, Suarez, Runij, Hartadi, Arriaga*, contra *D. Thomam 1. part. quæst. 78. art. 4. Combricensis, & Complutensis* hic.

Probaturs, quia non sunt multiplicanda entia sine necessitate: nulla autem est necessitas multiplicandi has potentias: una enim & eadem realis potest omnes illos actus elicere, & habere diversa nomina, secundum quod respicit illos actus.

Confirmatur, quia non magis disconveniunt inter se illi actus quam intellectio & volitio: sed intellectio & volitio proveniunt ab eadem reali potentia, quæ vocatur intellectus, quatenus potest producere intellectionem: & voluntas quatenus potest producere volitionem.

Confirmatur secundo, quia Angelus per unam potentiam cognoscitivam intelligit obiecta sensuum externorum, eaque inter se distinguit non solum cum sunt præsentia, sed etiam absentia; & præterea potest apprehendere illa propterea proponuntur externa, & alio etiam modo,

que

quo non proponuntur. Deinde potest cognoscere illa, obiecta esse nociua vel proficua, & potest cognoscere quod talia obiecta fuerint ante se cognita; neque vllus, quod sciam, posuit in Angulo plures potentias cognoscitivas realiter distinctas correspondentes his actibus: ergo vnica potentia realis potest habere omnes illos actus, & consequenter ad eos habendos non sunt potentie plures potentie realiter distincte.

Nec diuersitas actuum, aut obiectorum prorsus sufficit ad illam multiplicationem faciendam: quamvis enim potentie specificentur ab obiectis, & actibus, hoc tamen non ita intelligitur quasi eadē realis potentia nō posset per plures actus diuersissimæ rationis tendere in plura obiecta: sed ita, vt si sit aliqua potentia tendens in obiectum in quod altera potentia realiter distincta tendere nequeat, ex hoc distinctio illarum specifica colligi possit.

4. *Obiicies primo:* Philosophus agit de sensu communi, & Phantasia tanquam de potentiis distinctis: prius enim agit de Sensu communi, & postea de Phantasia: ergo secundum ipsum sunt potentie distincte.

Respondeo distinguendo antecedens: tanquam de potentiis distinctis realiter nego, formaliter, transeat; & nego consequentiam. Fateor tamen, aliqua loca Philosophi fauere aduersariis; & si auctoritatem spectes, eorum sententiam esse probabilem: quantum autem ad rationem, quæ præcipue spectanda est Philosopho in rerum naturalium indaganda natura, Conclusio nostra longe probabilior est.

Obiicies secundo: in aliquibus animalibus reperitur sensus communis sine memoria, ergo saltem hæ potentie sensitivæ distinguuntur realiter.

Respondeo distinguendo consequens: secundum suas rationes formales, vt sic, nego consequentiam: secundum rationes particulares alicuius sensus communis & alicuius memoria, concedo consequentiam. Itaque non dubitatur, quin sensus communis in aliquo animali possit esse distinctus realiter ab omni memoria, quando nulla memoria reperiri posset in illo animali; sed difficultas est, an sensus communis reperiatur in eodem animali cum memoria, distinguatur realiter ab illa memoria: & nos tenemus partem negatiuam. Et sicut non valet inferre ex eo, quod animalitas possit reperiri absque rationalitate, quod animalitas, & rationalitas in homine distinguantur realiter: ita non valet inferre ex eo, quod sensus communis in aliquo animali non habente memoriam reperiatur absque memoria, & distinguatur realiter à memoria: quod sensus communis hominis aut bruti habentis memoriam distinguatur realiter à memoria.

5. *Obiicies tertio:* in eodē animali sæpè læditur vna potentia, illa scilicet altera; hinc enim oritur, quod absque defectu vllō in sensu communi memoria deterior quandoque reddatur, & quandoque totaliter perdat: ergo signum est quod illæ potentie distinguantur realiter.

Respondeo negando consequentiam: sed id oritur ex eo, quod dispositiones aliquæ requirantur ad exercendos actus memoriæ, v.g. quæ non requiruntur ad exercendos actus sensus communis, quæ dispositiones possunt deperdi per oppositas; & ita potentia, quamvis remaneat secundum se integra, tamen non poterit habere actus illos, quos alias habere posset.

CONCLUSIO II.

6. *Organum potentie internæ cognoscitivæ est cerebrum.* Hæc est Gall. 1. de usu partium c. 8 quem sequitur Doctor 1. q. 10. de anima. D. Thomas 1. p. q. 8. ac Doctores communiter, contra aliquos, qui illud collocant in corde, quibus fauere videtur Philosoph. in lib. de somno & vigilia.

Probat autem sufficienter: quia quantum ad omnem experientiam nostram, apparent actus sensus interni esse in capite, & non in corde, aut alia parte; nec est vlla inconuenientia in hoc, quod dicantur esse producti in capite solo, aut vlla ratio, ex qua colligatur quod decipiatur dū videmur nobis eos experiri in capite: ergo dicendum est, quod in eo producantur, & consequenter quod sensus internus habeat organum suum in capite. Quod

si dicatur semel esse in capite, nulla pars capitis magis apta est quam cerebrum pro hoc munere: ergo signum est quod sit in cerebro.

Confirmatur: quia læso capite minus habiles sumus ad illos actus eliciendos, & qui vehementer speculantur, solent dolere potius capite, quam corde, aut alia parte: ergo verisimilius est illas operationes produci in capite quam in corde, aut vlla alia parte.

7. *Confirmatur secundo:* quia non est verisimile, quod resideat in Meningis, hoc est, in duabus membranulis circumdatis cerebrum, horum enim vsus videtur esse tantum conseruare, ac continere cerebrum; nec etiam in concauitatibus, quæ reperiuntur in cerebro, quia illæ concauitates repleri solent excrementis cerebri, nec est verisimile potentiam tantæ perfectionis residere in excrementis: ergo debet collocari in ipsomet cerebro. Quæ autem parte cerebri collocanda sit, non credo vlla experientia nostra, aut ratione sufficienter colligi posse.

Obiicies Philosophum, qui variis locis ait sensus internos residere in corde.

Confirmatur: quia cerebrum non continuatur cum reliquo corpore, nec habet motionem vllam sensitivam; ergo non est organum sensus interni.

Respondeo Philosophum sic explicandum, vt velit sensus internos residere in corde, quatenus habent dependentiam à spiritibus vitalibus generatis in corde, & inde communicatis sensibus internis. Quod si hæc explicatio non placeat, præferendum est eius auctoritati fundamentum Conclusionis, & auctoritas eorum qui eam tenent.

Ad confirmationem respondeo negando antecedens pro prima parte & pro secunda ipsum distinguendo: nullam habet motionem sensitivam internam, nego antecedens habet enim motum actuum cognoscitiuorum internorum; nullam habet motionem sensitivam externam, quæ scilicet correspondeat vlli sensui externo, concedo antecedens, & nego consequentiam.

QVÆSTIO II.

De appetitu sensitivo.

8. **N**on agitur hic de appetitu innato, qui non est actus aliquis elicitus, nec principium eius; nec supponit cognitionem rei circa quam fertur; sed est inclinatio rei ad suam perfectionem; nec minus competit animantibus, quàm inanimatis; sed de appetitu elicitu, quæ est potentia illa sensitiva materialis, à qua prosequimur bonum sensibile propositum nobis per cognitionem, & fugimus malum sensibile, similiter propositum; qualem dari in animalibus irrationalibus certum est experientia quotidiana, & in hominibus etiā cum dari patet tum quia sunt animalia non minus quàm alia, & hic appetitus conuenit animali, quia animal: tum quia pueri ante usum rationis appetunt aliqua, & aliqua fugiunt; tum quia sentimus in nobis desideria quadam boni delectabilis in parte sensitiva contrariante voluntate; tum denique quia sicut datur in nobis sensus internus cognoscitiuus distinctus à ratione, non potest esse dubium quin detur etiam in nobis potentia appetitiua conformis ipsi, distincta à voluntate rationali. De hoc ergo appetitu hic examinandum præcipue, an vnus sit tantum realiter; an vero plures in quolibet homine. Qui diuidunt appetitum sensitivum in duas partes, concupiscibilem scilicet & irascibilem, & vtrique parti organum distinctum assignant, debent consequenter asserere duos esse ad minus appetitus sensitivos realiter distinctos; quam sententiam docere videtur Doct. in 3. dist. 34. m. 12. quem in eo secutus sum in Comm. eiusdem quæst. Eam tenet etiam Thom. 1. 2. q. 81. art. 3. cum suis ibidem, & Tolet. 3. de anima q. 26.

Qui vero non distinguunt has duas partes realiter, consequenter negat dari plures appetitus realiter distinctos, & ita sentiunt expresse Suarez. 3. de anima, & in tract. de habitibus, Auerſa q. 56. Philosophia, Hurrius hic.

CONCLV